

TRADICIJSKI OBRTI KAO RURALNO-TURISTIČKE ATRAKCIJE U KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJU

Golubić, Mateo

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/urn:nbn:hr:185:304980>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Križevci University of Applied Sciences](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Mateo Golubić, student

**TRADICIJSKI OBRTI KAO RURALNO-TURISTIČKE
ATRAKCIJE U KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI**

Završni rad

Križevci, 2019.

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Preddiplomski stručni studij *Poljoprivreda*

Mateo Golubić, student

**TRADICIJSKI OBRTI KAO RURALNO-TURISTIČKE
ATRAKCIJE U KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKOJ ŽUPANIJI**

Završni rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada

1. Dr.sc. Sandra Kantar, v.pred.	– Predsjednica Povjerenstva
2. Dr.sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š.	– Mentorica i članica Povjerenstva
3. Mr.sc. Silvije Jerčinović, v.pred.	– Član Povjerenstva

Križevci, 2019.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	2
2.1. Tradicijski obrti	2
2.2. Tradicijski obrt kao dio obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva ...	3
2.3. Važnost tradicijskih obrta za razvoj turizma	6
2.4. Važnost tradicijskih obrta za razvoj ruralnih područja	8
3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA	11
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	13
4.1. Tradicijski obrti u Koprivničko-križevačkoj županiji	13
4.2. Potpore tradicijskim obrtima i zainteresiranost za bavljenje obrtništvo	18
4.3. Vidljivost u zajednici i sudjelovanje na manifestacijama	21
4.3.1. Ispitivanje provedeno s obrtnicima.....	21
4.3.2. Ispitivanje provedeno na uzorku građana	25
5. ZAKLJUČAK	30
6. LITERATURA	32
PRILOZI	34
SAŽETAK	41

1. UVOD

Koprivničko-križevačka županija nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske. Primarno zbog geografskog položaja, ali i nedovoljno razvijene turističke ponude, spada u turistički nerazvijenije dijelove države. Prema *Županijskoj razvojnoj strategiji Koprivničko-križevačke županije*, županijski bi se turizam trebao orijentirati prema razvoju smještajnih kapaciteta, njegovanju bogatstva tradicionalne kulturne baštine i proširenju turističke ponude. Također, u istom dokumentu je naglašeno da je nužno poticati tradicijske i umjetničke obrte jer oni pomažu očuvati kulturnu baštinu i autentičnost destinacije. Dakle, primarna uloga tradicijskih obrta je očuvanje kulturne baštine, davanje autentičnosti destinaciji i kreiranje prepoznatljive slike o destinaciji poticanjem tradicijskih obrta moguće kod potencijalnih korisnika turističkih usluga izazvati veću zainteresiranost za destinaciju.

Nadalje, u *Županijskoj razvojnoj strategiji* se ističe da samo grad Koprivnica, od svih jedinica lokalne samouprave u Županiji, ne spada u ruralna područja. Ruralna područja definirana su kao područja u kojima stanuje manje od 150 stanovnika na km². S obzirom na to da 48% stanovništva Republike Hrvatske živi u ruralnim područjima, nužno je uključiti ruralna područja u proizvodne aktivnosti. *Pravilnik o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima* (NN 76/2014) dopušta obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (OPG) bavljenje tradicionalnim zanatima¹. Stoga je razvijanje tradicionalnih zanata idealna dopunska djelatnost obiteljskim gospodarstvima koja se pretežito nalaze u ruralnim područjima zato što omogućavaju zapošljavanje dodatne radne snage, potiču OPG na promociju i sudjelovanje u kulturnim aktivnostima te doprinose očuvanju tradicije.

Glavni cilj rada je istaknuti najvažnije tradicijske obrte u Koprivničko-križevačkoj županiji kako bi se doprinijelo očuvanju tradicije, ali i razvoju županijskog turizma. Pritom se želi istražiti jesu li županijski tradicijski obrti vidljivi u zajednici, prisustvuju li vlasnici obrta na kulturnim manifestacijama i nalaze li se obrti u ruralnim ili urbanim područjima. Svrha rada je očuvati informacije o tradicijskim obrtima u Koprivničko-križevačkoj županiji te pružiti relevantne podatke istraživačima kulturne baštine.

¹ Obrt/zanat (u pregledu literature objašnjeno).

2. PREGLED LITERATURE

2.1. Tradicijski obrti

Definicija kaže da je „obrtnik (zanat) djelatnost obrtnika, majstora, za što je potrebno vladanje posebnim vještinama, umijećima i znanjima; obrtništvo ili zanatstvo, proizvodna ili uslužna djelatnost koju obavlja obrtnik (majstor ili zanatlija) u malom opsegu, najčešće po narudžbi²”. Ovom definicijom su riječi obrt i zanat izjednačene, odnosno promatrane su sinonimno, kao što će biti promatrane u cijelome ovome radu.

Tradicijski obrti predstavljaju čuvare kulture i povijesne baštine svakoga naroda. Iz djelatnosti tradicijskih obrta doznaje se čime su se stanovnici određenog mjesta bavili kroz povijest, koje su im primarne vještine bile potrebne za preživljavanje, ali i koji su im izvori sirovina bili dostupni. *Pravilnik o tradicijskim, odnosno umjetničkim obrtima* (NN 112/07), tradicijske obrte definira kao „obrte za koje je potrebno posebno poznavanje zanatskih vještina i umijeća u obavljanju djelatnosti te koji se obavljaju pretežnim udjelom ručnog rada, a koji se tehnikama proizvodnje i rada, namjenom i oblikom oslanjaju na obrasce tradicijske kulture, pa u tom smislu mogu simbolizirati lokalni, regionalni ili nacionalni identitet.“ Drugim riječima, tradicijski obrti imaju tri glavna obilježja:

- a) Predmeti koje proizvode pretežno su ručno izrađeni,
- b) Oslanjaju se na kulturu i tradiciju nekog područja,
- c) Predmeti koje proizvode simboliziraju i čuvaju lokalni i nacionalni identitet.

Gospodarski procesi koji su pogodovali razvoju obrta u Hrvatskoj nisu se u svim područjima Hrvatske događali istovremeno. Stoga se i svaki dio Hrvatske razvija drugačije. U Podravini se obrt i trgovina počinju razvijati na kraju 12. i na početku 13. stoljeća zbog utjecaja kraljevskih gostiju iz Češke, Njemačke i Austrije. U 14. stoljeću Koprivnica doživljava veliki gospodarski razvoj pa se to razdoblje naziva „zlatnim dobom“ Koprivnice. Koprivnica je status slobodnog kraljevskog grada dobila 4. studenog 1356. godine, poveljom kralja Ludovika prvog Anžuvina. U 15. i 16. stoljeću Koprivnica je stagnirala, a u 17. stoljeću dolazi do gospodarske obnove. Do kraja 17. stoljeća u Koprivnici su se razvila tri ceha:

- 1) Mješoviti ceh kovača, bravara, mačara, remenara, sedlara i zlatara,

²<https://www.hrleksikon.info/definicija/obrt.html> (preuzeto 14.11.2018.)

- 2) Ceh čizmara,
- 3) Ceh mesara (Jalšić Ernečić 2007.).

Rudolf Horvat³ smatra da je u 18. stoljeću u Koprivnici djelovalo devet cehova. Samostalno su djelovala četiri ceha:

- 1) Ceh čizmara,
- 2) Tkalački ceh,
- 3) Lončarski ceh,
- 4) Klobučarski ceh.

Bilo je pet mješovitih cehova:

- 1) Ceh krznara, kapara, bravara, kovača, puškara i čavljara,
- 2) Ceh čohaša, krojača i gumbara,
- 3) Ceh mlinara, pekara, licitara, mesara i češljara,
- 4) Ceh postolara i kožara,
- 5) Ceh stolara, tokara, kolara, tesara, bačvara, zidara i limara (Jalšić Ernečić 2007.)

Feletar (1979.) navodi da su na koprivničkom području djelovali i cehovi mesara te ceh košarača, lončara, tesara, draguljara, strugara i staklara. Zanimljivo je da su mnogi od ovih obrta sačuvani kroz materijalne povijesne izvore – u Muzeju grada Koprivnice čuvaju se cehovske zastave i različiti drugi predmeti iz cehova (alati), ali i gotovi proizvodi pojedinih obrta. Međutim, stari su, tradicijski zanati, pred izumiranjem. „Starih majstora je sve manje, a usvajanjem novih materijala i tehnologija tradicijska gradnja u Podravini postupno mijenja svoje lice“ (Somek, 2011.) tako je i s tradicijskim obrtima; starenje tradicijskih obrta dovodi do izumiranja obrta što znači da je krajnje vrijeme za buđenje nacionalne svijesti o važnosti vlastitog kulturnog naslijeđa i o očuvanju vlastite narodne baštine.

2.2. Tradicijski obrt kao dio obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva

U prošlosti su se obrti razvijali kao djelatnost unutar jedne obitelji, a kasnije su se te obitelji sa svojim zanimanjima povezivale u različita udruženja obrtnika – cehove. Globalizacijski procesi i tehnologija omogućili su jeftiniju, tvorničku izradu svih predmeta koje su proizvodili tradicionalni obrtnici pa je manufakturna proizvodnja postala besmislena i neisplativa. Međutim, očuvanje tradicijskih obrta nužan je uvjet očuvanja kulture jednoga naroda jer iz načina tradicionalne proizvodnje saznajemo brojne podatke o životu naroda. Osim toga, masovna je proizvodnja ukinula originalnost i individualnost, a suvremeni čovjek

³ Hrvatski povjesničar, književnik i političar, rođen 1873. u Koprivnici.

teži prilagođenom proizvodu. Stoga se iznova javlja potreba za ručnim proizvodima, proizvodima koji su izrađeni za pojedinog čovjeka, po njegovoj mjeri. S obzirom na to da su danas brojni tradicijski obrti iz različitih socio-ekonomskih razloga pred izumiranjem i da narodnoj baštini prijete zaborav, potrebno je poduzeti određene korake kako bi se spriječilo izumiranje obrta. Jedan od najvećih problema s kojim se susreću tradicionalni obrtnici, koji se bave ručnom izradom proizvoda, je nemogućnost adekvatne naplate. Naime, kao što je jedan obrtnik rekao prilikom telefonskog razgovora, *nemoguće je naplatiti ručno izrađene čizme onoliko kolika je njihova cijena u trgovini*. Zato mladi ljudi ne žele investirati svoje vrijeme u izučavanje tradicionalnog obrta pa očuvanje tradicije ostaje na nekolicini starijih članova društva koji su već u mirovini. Ponekad se čini da sa smrću majstora izumire i tradicijski obrt. Dakle, s obzirom na to da si majstor obrtnik koji se bavi tradicionalnim obrtom ne može priuštiti bavljenje isključivo tradicijskim zanimanjem, zakonodavac je osmislio način bavljenja tradicijskim obrtom bez obaveze otvaranja obrta kroz Pravilnik o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima (NN 76/2014). Njime su dopunske djelatnosti definirane na sljedeći način: „Dopunske djelatnosti na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu su djelatnosti povezane s poljoprivredom koje omogućuju bolje korištenje proizvodnih kapaciteta te bolje korištenje rada članova OPG-a. Prema tom pravilniku navedeno je sedam aktivnosti vezanih za tradicijske obrte koje spadaju u djelatnost OPG-a te se dopušta:

- a) izrada drvenih i plutenih predmeta od (pretežito) vlastitih sirovina ako je vezana za tradicijske obrte,
- b) izrađivanje proizvoda od slame i drugih pletarskih materijala ako je vezano za tradicijske obrte,
- c) izrada ruktvorina, nakita, igračaka i suvenira od različitih materijala ako je vezana za tradicijske obrte,
- d) izrađivanje proizvoda od pčelinjeg voska, sapuna, drugih neprehrambenih proizvoda i predmeta za opću upotrebu ako je vezano za tradicijske obrte,
- e) izrada eteričnih ulja, kozmetičkih proizvoda i drugih neprehrambenih proizvoda i predmeta ako je vezana za tradicijske obrte,
- f) izrada proizvoda od konca i vune ako je vezana za tradicijske obrte,
- g) izrada proizvoda od svježeg i sušenog cvijeća i bilja ako je vezana za tradicijske obrte.

Ove dopunske djelatnosti omogućuju vlasnicima OPG-ova da se bave tradicijskim djelatnostima u sklopu svoje primarne djelatnosti. Time se pomaže obiteljskim

poljoprivrednim gospodarstvima, koja su u Republici Hrvatskoj smještena pretežito u ruralnim područjima, da povećaju opseg svoje djelatnosti, uključi više članova obitelji u posao, ali se i doprinosi očuvanju starih zanata i tradicijskih obrta. Nadalje, veliki problem je i iseljavanje iz ruralnih područja. Taj se problem može spriječiti inoviranjem novih sadržaja za ciljane skupine, a inicijatori novih sadržaja mogu biti OPG-ovi. Primjerice, Općina Koprivnički Ivanec nudi niz aktivnosti za sve dobne skupine i zbog toga se veći broj mladih odlučuje na ostanak u tome području. U Općini Koprivnički Ivanec aktivno djeluju: Društvo izvornog folklora Koprivnički Ivanec, Klub tehničke kulture „Vector“, Udruga Hrvatskih dragovoljaca i veterana Domovinskog rata, Udruga žena "Ivanečko srce", Udruga žena „Srca Kunovca“, Udruga žena „Crvene ruže“ Botinovec, Dobrovoljno vatrogasno društvo Koprivnički Ivanec, Dobrovoljno vatrogasno društvo Kunovec, Dobrovoljno vatrogasno društvo Botinovec, Dobrovoljno vatrogasno društvo Pustakovec i Vatrogasna zajednica Općine Koprivnički Ivanec⁴. Članice i osnivačice udruga žena i članovi kulturno-umjetničkih i folklornih sadržaja kroz članstvo u udrugama mogu upoznavati novije naraštaje s tradicijskim obrtima. Zato je važno poticati OPG-ove na dopunsku djelatnost tradicijskog zanata, a razvijanjem ljubavi pojedine obitelji prema nekoj djelatnosti, može se razviti ljubav cijele zajednice prema toj djelatnosti. Dobar primjer za to je ivanečki vez kojim se bave stanovnici Općine Koprivnički Ivanec.

Slika 1: Ivanečki vez

4 Općina Koprivnički Ivanec <https://koprivnicki-ivanec.hr/> (15.7.2018.)

2.3. Važnost tradicijskih obrta za razvoj turizma

Kulturna baština postaje sve važniji čimbenik razvoja turizma. Turisti, zasićeni odmorom bez sadržaja, sve više teže punoći sadržaja na odmoru. Kulturna baština podrazumijeva tri važna elementa: kontekst, prostor i vrijeme. Tradicijska je kultura bila dio nekadašnjeg života; zbivala se u drugačijem kontekstu, drugačijem prostoru i u drugačijem vremenu. Nije moguće očekivati da će ljudi živjeti onako kako su nekada živjeli, ali je moguće osvijestiti ih da njeguju vlastiti kulturni identitet. Današnji ljudi nemaju potrebu naučiti tradicionalne vještine i znanja, ali današnji turisti teže autentičnom doživljaju svake pojedine lokacije (Horjan, 2010.). Upravo zato trebalo bi inzistirati na očuvanju tradicionalnih obrta koji predstavljaju izvornu turističku atrakciju.

Definicija kaže: „Turističke atrakcije, potencijalne i realne, turistički su resursi koji mogu privući ili već privlače turiste da posjete turističku destinaciju u kojoj se one nalaze.“ (Kušen, 2002.). Dakle, turističke atrakcije su one zanimljivosti koje turisti posjećuju ili žele posjetiti izvan svoga stalnog mjesta boravka. To su sva ona mjesta koja se žele vidjeti, manifestacije u kojima se želi sudjelovati i doživljaji koje će turist zapamtiti.

Kušen (2002.) turističke atrakcije dijeli u tri glavne skupine s podskupinama:

- 1) Prirodne atrakcije: geološke značajke (npr. spilje, pustinje, otoci, stijene...), klima (mediteranska, planinska...), voda (more, vodopadi, rijeke, plaže...), biljni svijet, životinjski svijet, prirodna baština (nacionalni parkovi, park-šume, zaštićena pojedinačna stabla...)
- 2) Kulturno-povijesne atrakcije: kulturno-povijesna baština (spomenici kulture, dvorci, crkve...), kulturne i vjerske ustanove (muzeji, kazališta...), manifestacije (predstave, festivali), znameniti ljudi i događaji, kultura života i rada (gastronomija, način života lokalnog stanovništva, etničnost, folklor i tradicija, rukotvorstvo)
- 3) Atraktivna turistička suprastruktura: sportsko-rekreacijski objekti (sportski događaji, igrališta, skijališta...), lječilišni objekti i ustanove (toplice), atrakcije zbog atrakcija (casino).

Nadalje, isti autor tradicijske obrte klasificira u atrakcije kulture života i rada. Tradicionalni obrti su oni obrti koji počinju tamo gdje prestaje narodno rukotvorstvo i započinje specijalizirani rad obrtnika. Kao tradicijske obrte navode se:

- a) Medičari (licitari),
- b) Zlatari,

- c) Draguljari,
- d) Kitničari,
- e) Klobučari,
- f) Remenari,
- g) Kišobranari,
- h) Urari,
- i) Drugi obrtnici.

Iz primjera najpoznatije hrvatske turističke destinacije – Dubrovnika vidljivo je da turisti žele destinaciju sa svim njezinim tradicionalnim obilježjima. Kontinentalna Hrvatska zbog nedostatka turističke ponude, ali i zbog drugačijih klimatskih obilježja ne uspijeva popuniti svoje ionako oskudne smještajne resurse. No iz velikih je, tradicionalnih manifestacija vidljivo da turisti žele posjećivati događaje na kojima će moći konzumirati nešto od lokalnog, autohtonog doživljaja.

Iskustva s Renesansnog festivala u Koprivnici, kao najposjećenije županijske turističke manifestacije, pokazuju da ljudi žude za autohtonim doživljajima i predmetima. Primjerice, na Renesansnom festivalu pije se iz drvenih ili keramičkih, ručno rađenih krigli, a pri posluživanju hrane ne koristi se plastika. Turisti mogu kupiti krigle iz kojih su pili, čime se povećava dobit, ali i promovira izrada tradicionalnih predmeta na tradicionalan način. Još jedna od brojnih zanimljivosti Renesansnog festivala je i renesansni vrtuljak koji je izrađen od drva i pruća i koji već tradicionalno privlači veliki broj znatiželjnih pogleda, a kovač ima red čekanja na malu potkovu za sreću.

Picokijada u Đurđevcu također privlači turiste poviješću, odnosno oživljavanjem povijesnog događaja na način da se pritom ožive i stari zanati, starinska odjeća i tradicionalna jela. Također na manifestaciji Podravski motivi u Koprivnici je 2017. godine organizirana radionica za djecu na kojoj su volonterke Društva naša djeca Koprivnica pekle medenjake s djecom u krušnoj peći. Pritom su djeca mogla naučiti mijesiti tijesto u drvenoj posudi, oblikovati kekse rukama i vidjeti postupak pečenja u krušnoj peći. Sama radionica privukla je mnogobrojne velike i male znatiželjnike, a dokaz je da tradicijski načini izrade predmeta i tradicijski zanati trebaju biti osnovica županijskog turizma.

Turistički je zanimljivo i Križevačko veliko spravišće koje predstavlja kulturno-povijesnu manifestaciju čiji je glavni cilj oživljavanje povijesnog događaja, a uz to pomaže u afirmaciji tradicijskih obrta. Posebno su zanimljivi Križevački statuti – skup pravila o ponašanju za stolom i u društvenim prigodama.

2.4. Važnost tradicijskih obrta za razvoj ruralnih područja

Ruralna područja čine veći dio teritorija Republike Hrvatske (RH), a RH nimalo ne zaostaje za svjetskim trendovima iseljavanja sa sela u velike gradove. Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj sastoji se od mjera kojima se pokušava pomoći poljoprivrednicima da ostanu u ruralnim područjima. Isto tako, radi se na razvoju infrastrukture, poticanju nepoljoprivrednih zapošljavanja i slično, što je naglašeno kroz *Program ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014.-2020.*, odnosno mjere ruralnog razvoja pod brojem 6 (M6), podmjera 6.3.: Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području. „Potpora se dodjeljuje za novu nepoljoprivrednu djelatnost; za provođenje aktivnosti navedenih iz sektora: turizam u ruralnom području; tradicijski, umjetnički obrti, izrada suvenira; usluge u ruralnim područjima; prerada/trženje proizvoda.“ Ova je mjera prvenstveno usmjerena na samozapošljavanje poljoprivrednika (vlasnika OPG-a) na način da ih se potiče na uvođenje nepoljoprivredne aktivnosti u svoju poljoprivrednu djelatnost. Potporom se može sufinancirati do 100% troškova u vrijednosti do 50.000,00 EUR-a.

Tradicijski su obrti mnogo ekonomičniji prema okolišu i ekološki isplativiji od tradicionalnih proizvoda zato što se „tradicijaska poljoprivreda temelji na autentičnom načinu obrade zemlje, autohtonim biljnim sortama i pasminama domaćih životinja, puno više ljudskog rada, minimalnom korištenju kemijskih sredstava, domaćem sjemenu i sadnom materijalu, korištenju tradicijskih postupaka prerade te korištenju prirodnih začina i dodataka u procesu prerade primarnih poljoprivrednih proizvoda“ (Zmaić i sur., 2011.). Osim što tradicijski obrti čuvaju narodnu baštinu kroz njegovanje tradicionalnih načina proizvodnje, zaslužni su i za očuvanje prirodne ravnoteže.

Osim čuvanja prirodne ravnoteže, dopunjavanja djelatnosti OPG-a i zadržavanja ljudi u ruralnim područjima, tradicionalni obrti mogu doprinijeti povećanom dolasku turista u određeno ruralno područje. Autohtono područje u kojemu se njeguju tradicijski obrti privući će velik broj turista. Dobar primjer za to je mjesto Pribiću Zagrebačkoj županiji u kojemu su sačuvane mnoge vodenice sa starim mlinovima što turisti rado posjećuju (slika 2).

Slika 2: Vodenica

Izvor: <http://narodni.net/vodenice-vodeni-mlinovi/>

2.5. Očuvanjem narodnih običaja prema očuvanju tradicijskih obrta

Život hrvatskoga naroda kroz povijest bio je težak, a svakidašnji život na selu često je bio prepun borbe za preživljavanjem. Međutim, radna se svakodnevica razlikovala od onih posebnih životnih trenutaka koji su se na različitim mjestima obilježavali na različite načine. Razlikuju se tri osnovne skupine običaja koje se dijele na životne ili obiteljske običaje, godišnje ili kalendarske običaje i radne ili gospodarske običaje (Vitez, 2001.):

- 1) Životni (obiteljski) običaji – vežu se za važne događaje u životu svakoga čovjeka: rođenje djeteta, važni trenutci za vrijeme odrastanja, važni događaji u životu mladeži (kao što je odlazak mladića u vojsku), brak, smrt i pogreb,
- 2) Godišnji (kalendarski) običaji – vežu se za blagdane i druge svetkovine koje se ponavljaju svake godine,
- 3) Radni (gospodarski) običaji – vežu se za početak i kraj poljoprivrednih poslova.

Narodni su običaji podrazumijevali određene manifestacije, ali i poklanjanje ili korištenje određenih predmeta te nošenje posebne odjeće. Zanimljivi su sakramenti udaje i ženidbe, odnosno sklapanja braka. Primjerice, kod zaruka koje predstavljaju „primanje za ruke mladića i djevojke koji tim činom iskazuju brak“ (Vitez, 2001.) vrlo se često vršio i danas sačuvani obred prstenovanja. Osim toga, kod zaruka, djevojka je primala različite darove (tekstil, nakit, kolače), a ponekad je i djevojka darivala mladića. Zanimljivo je da je u nekim krajevima Podravine postojao običaj poklanjanja licitarskog srca djevojci. Također, kod godišnjih (kalendarskih) običaja izrađivali su se različiti predmeti, ovisno o običaju: božićni ukrasi, uskršnje pisanice, pokladne maske. Sve su te predmete izrađivali tadašnji obrtnici, a izrada nekih predmeta prenosila se s generacije na generaciju.

Danas se narodni običaji ponajviše čuvaju u folklornim i kulturno-umjetničkim društvima. Na području Koprivničko-križevačke županije djeluju mnoga kulturno-umjetnička

i folklorna društva. U razgovoru s predsjednicom Folklornog ansambla Koprivnica, Nadom Flis Šešić, zaključeno je da su folklorni ansambli nužan uvjet očuvanja tradicijskih zanata zato što koriste tradicijske predmete koje su izrađivali tradicionalni obrtnici (primjerice tamburice, narodne nošnje, kožne cipele, kožne remene, šešire).

Kao što Kušen (2002.) navodi, „melodije narodnih pjesama mogu biti najsnažnija komponenta identiteta nekog kraja“. Naravno, ne odgovaraju sve pjesme turistima, a od tradicionalnih pjesama posebno su popularne dalmatinske i međimurske narodne pjesme. Nadalje, isti autor smatra da bi se u turističke svrhe trebale što više koristiti narodne legende, čije potencijale još nitko nije iskoristio. Danas su popularni festivali na kojima se pričaju narodne legende, a u tome posebice prednjači Ogulinski festival bajke koji je nastao na temelju priča Ivane Brlić-Mažuranić, a održava se od 2006. godine.

3. MATERIJALI I METODE ISTRAŽIVANJA

U ovome radu koriste se tri različite istraživačke metode:

1. Najprije je korištena sekundarna metoda prikupljanja podataka. Proučena je knjižnična literatura iz područja etnologije, folkloristike, kulture, povijesti i ekonomije, brošure i članci iz različitih internetskih izvora te brošure dostupne u Turističkoj zajednici grada Koprivnice. Proučavanjem temeljne literature dobiveni su podaci o tradicijskim obrtima u Republici Hrvatskoj. Cilj je bio istražiti koja su se zanimanja javljala u Hrvatskoj i u Koprivničkoj-županiji u prošlosti te koja se od tih zanimanja danas smatraju tradicijskim zanimanjima. Nakon toga je istražena važnost tradicijskih obrta za očuvanje identiteta određene turističke destinacije pa time i za razvoj turizma. Prikazana je uloga tradicijskih obrta kao moguće dopunske djelatnosti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Prema Pravilniku o dopunskim djelatnostima, definirane su dopunske djelatnosti na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, a nakon toga je istraženo postoji li u Koprivničko-križevačkoj županiji OPG koji ima registriranu dopunsku djelatnost.
2. Nakon proučavanja dostupne literature, a koja obuhvaća zakone, propise, novinske članke, internetske stranice i knjige, slijedi metoda kratkog intervjua sa zaposlenicima Muzeja grada Koprivnice. Najveći dio razgovora obavljen je s višom kustosicom etnologinjom na Etnografskom odjelu Muzeja grada Koprivnice. Viša kustosica usmjerila je veliki dio ovoga istraživanja prema tradicijskim obrtima koji su prisutni u Koprivnici kao središtu Koprivničko-križevačke županije. Iz razgovora s višom kustosicom, dobiveni su brojni zanimljivi podaci o kretanju tradicijskih obrta u Koprivničko-križevačkoj županiji. Nakon razgovora s djelatnicima Muzeja grada Koprivnice, obavljen je razgovor s djelatnicima Turističke zajednice grada Koprivnice iz kojega su prikupljeni podaci o tradicijskim obrtnicima koji su udruženi u Udrugu AnnoDomini. Osim toga, proveden je i intervju s Anom Delić, struč. spec. ing. agr., usmjerenje održiva i ekološka poljoprivreda od koje su prikupljeni podaci i stavovi na temu tradicijskih obrta u Koprivničko-križevačkoj županiji.
3. Posljednja metoda sastojala se od tri etape. Prva je izravno prikupljanje podataka od vlasnika određenih tradicijskih obrta koje je, zbog ekonomičnosti vremena, djelomično obavljeno telefonskim putem, a djelomično izravnim razgovorom s vlasnikom obrta. Obrti koji su izabrani za anketno ispitivanje predstavljeni su u brošuri „Vrijedne ruke“ koja predstavlja reprezentativni popis obrta u Koprivničko-križevačkoj županiji. Ispitivanje je obavljeno putem anketnog upitnika koji se nalazi u prilogu. Metodom prikupljanja

podataka dobiveni su interni podaci od vlasnika tradicijskih obrta u Koprivničko-križevačkoj županiji. Ispitivano je u kojoj mjeri posjećuju županijske turističke manifestacije, jesu li zadovoljni sudjelovanjem, jesu li dobili lokalnu ili neku drugu potporu za tradicijski obrt te što smatraju najvećim problemom u provođenju svoje djelatnosti. Zatim su ti podaci statistički obrađeni i prikazani. Nadalje, s obzirom na to da nije moguće objavljivati pojedinačne podatke o obrtima zbog nemogućnosti objave podataka uzrokovane GDPR-om, ukratko su predstavljeni obrti iz brošure „Vrijedne ruke“. Osim anketnog upitnika za vlasnike tradicijskih obrta, provedeni su anketni upitnici za zaposlene građane u dobi između 18 i 65 godina, što predstavlja drugu etapu istraživanja. Upitnici su provedeni direktno i telefonskim putem na 50 ispitanika. Uvjet za odabir ispitanika bio je slučajni odabir. Tim je anketnim upitnicima istraženo sudjelovanje građana na županijskim manifestacijama, poznavanje tradicijskih obrta i savjeti za poboljšanje vidljivosti u zajednici.

Treća etapa istraživanja je statistička obrada i objašnjavanje svih podataka.

Nakon provedenog istraživanja, u zaključku su sumirane činjenice temeljene na istraživanju te su prikazane smjernice koje bi mogle pomoći lokalnim tradicijskim obrtima u osnaživanju turističke ponude Koprivničko-križevačke županije.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

4.1. Tradicijski obrti u Koprivničko-križevačkoj županiji

Iz razgovora s višom kustosicom, etnologinjom Muzeja grada Koprivnice, dobiven je podatak da su u prošlosti na području Podravine postojali različiti tradicijski obrti. Najznačajniji obrti kojima su se bavili nekadašnji stanovnici Podravine su medicinarstvo, bačvarstvo, užarstvo, postolarstvo, kovački zanat, proizvodnja čizama i proizvodnja remenja. Osim toga, stanovnici Podravine proizvodili su i preslice, keramičko posuđe, drveni namještaj te su se bavili šibarstvom, odnosno pletenjem različitih košara. Doktor Leander Brozović, koji je ujedno i osnivač Muzeja grada Koprivnice, između 1945. i 1962. godine prikupljao je zbirku cehalija, odnosno alata kojima su se služili stari koprivnički obrtnici. U zbirci su predstavljeni alati kojima su se služili pripadnici apotekarskog, bačvarskog, barbirskog, brdarskog, češljarskog, čizmarskog, klobučarskog, kožarskog, lončarskog, medicinarsko-svećarskog, opančarskog, puškarskog, remenarskog i stolarskog obrta (Jalšić Ernečić, 2007.). Iz te zbirke moguće je saznati mnogo toga o zanatima koji su bili zanimljivi stanovnicima Podravine.

U srpnju 2011. godine Hrvatska gospodarska komora, odnosno Županijska komora Koprivnica izdala je brošuru *Vrijedne ruke*. U toj brošuri promoviraju se ručno rađeni proizvodi na razini Koprivničko-križevačke županije. Brošura je izdana kako bi se u jednoj publikaciji objedinili hrvatski autohtoni obrti te kako bi se razvilo zanimanje za autohtone obrte i obrazovanje za izradu tradicijskih predmeta. Iz brošure se, kao obrti koji se bave očuvanjem tradicijskih zanata, posebice ističu obrti koji su nabrojani i opisani:

- a) Bačvarija Ledinski, obiteljski obrt za proizvodnju bačava (Koprivnica) – na tradicionalan način proizvode bačve od hrastovog drveta (za vino) i od drva duda (za rakije),
- b) Domaća radinost BAKA I MAMA (Virje) – na tradicionalan način proizvode tkalačke rukotvorine, platna, stolnjake i ostale tkanine,
- c) Atelje Fluksi, izrada suvenira i trgovački obrt (Koprivnica)–bave se lončarstvom i izradom suvenira. Najpoznatiji suvenir je Preslica za koju su dobili priznanja za izvorni hrvatski suvenir,
- d) Gondola d.o.o. (Koprivnica) – bave se izradom proizvoda od šibe,

- e) Kolar Švagelj, stolarska radiona (Križevci) – bave se izradom tradicijskih podravskih kola,
- f) Kotlar d.o.o. (Đurđevac) – tradicijska izrada kotlova,
- g) MobyDick proizvodnja, trgovina i popravak obuće i kožne galanterije (Koprivnica) – izrađuju kožnu galanteriju,
- h) Pograd, stolarski obrt (Đurđevac) – bave se izradom tradicionalnih drvenih posuda, igračaka i drugih drvenih predmeta,
- i) Špičko, svjećarski, medičarski, trgovački i ugostiteljski obrt (Koprivnica) – bave se izradom licitarskih proizvoda od meda (ukrasi, gverc, medenjaci),
- j) Vjenčić, obrt za proizvodnju, uzgoj i prijevoz (Koprivnica) – bave se izradom upotrebnih proizvoda i suvenira na tradicijski način pletenja slamom,
- k) Zdenkine medenjaci, proizvodni, trgovački i ugostiteljski obrt (Koprivnica) – bave se izradom tradicionalnih medičarskih proizvoda i svijeća,
- l) Zlatarski obrt Matija (Koprivnica) – na tradicionalan način proizvodi i popravlja nakit⁵.

U Brošuri se navodi još niz obrta, ali nisu svi opisani u ovome radu. Osim obrta navedenih u Brošuri, u Koprivnici djeluje i Udruga oživljene povijesti „Annodomini“ koja je osnovana 2010. godine. Udruga „Annodomini“ podijeljena je na tri sekcije:

1. Koprivnički mušketiri i haramije,
2. Stari zanati,
3. Ostali sudionici koprivničkih manifestacija.

U Udruzi oživljene povijesti „Annodomini“ nalazi se preko 100 članova, a od stotinjak članova, tridesetak članova bavi se starim zanatima. U razgovoru sa zaposlenicom Turističke zajednice grada Koprivnice, dobivena je informacija da su u Udruzi „Annodomini“ trenutno aktivni: lončar, stolar, svjećar, kipar, kožar, kolar, šibar, logožarka, kovač, sitar i krovopokrivač od slame. Zaposlenica Turističke zajednice grada Koprivnice istaknula je da većina ovih ljudi ima više od 60 godina te da se starim zanatima ne bave zbog profita nego iz ljubavi i želje za očuvanjem staroga zanata.

Svakako najpoznatiji tradicijski obrt u Koprivničko-križevačkoj županiji predstavlja Medičarna Špičko. Koprivnički medičari i svjećari počeli su se u zapisima pojavljivati u 18. i 19. stoljeću zato što su bili dio Štajerskog ceha u Grazu. U narodu su zapamćeni po prodaji medenjaka, gverca i drugih proizvoda na proštenjima, a bili su omiljeni među svim staleškim

⁵ Popis izrađen prema brošuri: Vidošević, N. (izdavač), (2011.) *Vrijedne ruke...*, Zagreb

slojevima (Mesarić, 2006.). Danas je najpoznatiji tradicijski medičarski (a ujedno i svjećarski) tradicijski obrt u Koprivničko-križevačkoj županiji Medičarna Špičko. Medičarna Špičko tradicijski je obrt koji svoju trgovinu ima u samome centru grada Koprivnice, odnosno u staroj gradskoj jezgri. Vinko Špičko je 1935. godine preuzeo obrt od tadašnjeg poznatog koprivničkog majstora Josipa Sulimanovića⁶. Obrt je u obitelji Špičko već više od osam desetljeća, a danas predstavlja nezaobilazno odredište mnogih Koprivničanaca. Njihova glavna djelatnost je proizvodnja licitara (slika 3.), gverca, salon bombona i medenjaka. Uvršteni su u UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine. U Koprivnici postoji medičarski obrt Zdenkine medenjaci koji je osnovan 2004. godine i koji se također bavi izradom tradicijskih proizvoda.

Slika 3. Licitari

Izvor: <http://medicarna-spicko.hr/o-nama/> (12.7.2018.)

Bačvarski obrt tradicijska je djelatnost koja se definira kao „proizvodna djelatnost, zanatska vještina, umijeće i znanje izrade predmeta iz drvenih dužica ovalnog, okruglog ili elipsastog oblika koji su se koristili kao spremnici za hranu i piće“ (Jalšić Ernečić, 2007.). Na razvoj bačvarskog umijeća u Podravini najviše su utjecali obrtnici iz Njemačke, Austrije i Češke koji su boravili i radili u Koprivnici. Prvi bačvari djelovali su od 18. do 20. stoljeća, a proizvodili su bačve, bednje, lakomice, pute, škafe, bačvice i sve druge bačvarske predmete koji su bili potrebni stanovnicima Koprivnice i okolnih mjesta. Prvi bačvari u Koprivnici bili su iz obitelji Turković, a bačvarsku tradiciju nastavila je obitelj Ledinski koja se i danas bavi izradom bačva (Jalšić Ernečić, 2007.). Bačvarija Ledinski počela je s radom 1982. godine,

⁶ Medičarna Špičko <http://medicarna-spicko.hr/o-nama/> (12.7.2018.)

2015. godine imala je četvoro zaposlenih ljudi, a pored bačvi, proizvode i druge drvene predmete (slika 4.).

Slika 4. Bačvarija Ledinski

Izvor: <http://www.obrtnici-koprivnica.hr/gal.asp?str=19> (28.8.2018.)

Čizmarski obrt je tradicijska djelatnost koja je pojavom masovne proizvodnje pala u zaborav, a bila je potrebna svim ljudima. Čizmari su se bavili izradom čizama – muških, ženskih i dječjih, a osnovna sirovina im je bila sirova koža (koju su proizvodili kožari). U Koprivnici je od 17. do 20. stoljeća djelovalo mnoštvo čizmara iz obitelji: Antolović, Bračak, Brunčić, Čučković, Fištrović, Halzaš, Horvatić, Igrić, Ivković, Kamenar, Kovačević, Kožić, Lakatuš, Lukić, Mađerac, Malec, Novaković, Oreški, Petrinić, Pintarić, Piščak, Pleško, Podravec, Prandić, Pribeković, Rasinec, Šteković, Tratenić, Toplak, Tuksar, Vargović, Vilović, Vosli, Vkalović i Zidarić. Posljednji koprivnički čizmar bio je Mirko Jurinec. (usp. JalšićErnečić. 2007.) Čizmari nisu mogli djelovati bez kožara. Kožarske obitelji Kompari i Vehovec proizvodile su kožu koju su koristili obućari. Feletar spominje podatak da je u gradu Koprivnici od 1849. do 1910. godine izdano 135 obrtnih dozvola za vođenje prerade kože, a od toga: 78 postolara, 38 čizmara, 10 opančara, 6 remenara, 2 kožara i 1 sedlar (Feletar, 1979.). Danas u Koprivnici djeluje MobyDick, obrt koji se bavi izradom kožne galanterije. Obrt je osnovan 1990. godine, a 2016. je imao 5 zaposlenih. Vlasnik MobyDicka, Darko

Frankol, posluje uspješno, a 2016. godine dobio je povelju Hrvatske obrtničke komore „Zlatne ruke”⁷.

Domaća radinost BAKA I MAMA iz Virja na tradicionalan način proizvodi tkalačke rukotvorine, platna, stoljnjake i ostale tkanine. U ovoj se je obitelji tradicionalni način tkanja prenosio s generacije na generaciju pa je prabaka obitelji naučila svoje potomke tkati i vještina se je sačuvalo sve do danas. U svome radu koriste tkalački stan iz 1930. godine⁸ (slika 5.).

Slika 5. Domaća radinost BAKA I MAMA

Izvor: <http://bakaimama.turkovic.eu/o-nama.html> (29.8.2018.)

Atelje Fluksi, obrt za izradu suvenira iz Koprivnice bavi se lončarstvom i izradom suvenira. Lončarstvom se bave na tradicionalan način, odnosno izrađuju predmete na lončarskom kolu (slika 6.). Osobito su zanimljive edukacije koje drže po muzejima diljem Republike Hrvatske.

7 MobyDick <https://epodravina.hr/koprivnicanac-darko-frankol-dobio-najvise-priznanje-hrvatske-obrtnicke-komore-svecanoj-akademiji-odrzanoj-zagrebu/> (14.7.2018.)

8 Domaća radinost BAKA I MAMA <http://bakaimama.turkovic.eu/o-nama.html> (29.8.2018.)

Slika 6. Radionica lončarije, Atelje Fluksi

Izvor: <http://www.muzejvirovitica.hr/vijesti/160/> (3.9.2018.)

Obrt Kotlar danas zbog opsega posla više ne djeluje u formi obrta, nego je djelovanje od 2008. godine organizirano u obliku društva ograničene odgovornosti. Međutim, poduzeće Kotlar i dalje se bavi proizvodnjom posebnih pocinčanih kotlova⁹.

Obrtnička komora Koprivničko-križevačke županije u ovome trenu raspolaže podatkom da u županiji od tradicijskih obrta postoji: zlatar-filigranist (9 obrtnika), licitari i medicari (4 obrtnika), suvenirnice (4), remenari (1), postolari (13), dimnjačari (7), restauiranjje i ručna izrada namještaja (33), bačvari (2), urari (3), soboslikari (9), svjećari (10), krojači (16), kamenoklesari (5), tesari (9), tokari (24), krovopokrivač (14) i mesari (3).

Prema *Pravilniku o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima* (NN 75/2014), ukupno postoji 45 različitih vrsta tradicijskih obrta i 13 različitih tradicijskih vještina. Popis svih tradicijskih obrta i vještina nalazi se u prilogu ovoga rada. Prema popisu tradicijskih obrta i vještina, Obrtnička komora na popisu ima neke obrte koji ne spadaju na popis, primjerice krovopokrivač, kamenoklesar i soboslikar, što ukazuje na potrebu ujednačavanja zakonskih propisa i stvarne provedbe na terenu.

4.2. Potpore tradicijskim obrtima i zainteresiranost za bavljenje obrtništvom

Očuvanje kulturne baštine kolektivna je odgovornost pa različite institucije daju različite financijske potpore za poticanje tradicionalnog obrtništva. Postoje dvije razine

⁹ <http://www.kotlar.hr/o-nama/> (3.9.2018.)

natječaja na koje se obrtnici mogu javljati, a kroz godinu se raspisuje niz natječaja. Neki od natječaja nabrojani su u nastavku.

Na razini Koprivničko-križevačke županije, u 2018. godini objavljen je natječaj:

- 1) Grad Koprivnica raspisao je Javni poziv za podnošenje prijave za dodjelu nepovratnih subvencija iz Programa mjera poticanja razvoja poduzetništva na području Grada Koprivnice¹⁰.

Na razini Republike Hrvatske, u 2018. godini objavljeni su natječaji:

- 1) Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - Natječaj za provedbu podmjere 6.2. „Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima“ tipa operacije 6.2.1. „Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima“ iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020¹¹. Ovaj se natječaj odnosi na ruralna područja, a posebice na razvoj turizma u ruralnim područjima i poticanje tradicionalnog obrtništva.
- 2) Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta raspisalo je natječaj „Otvoreni javni poziv za Program „Očuvanje i razvoj tradicijskih i umjetničkih obrta“ za 2018¹².

Potpore tradicijskim obrtima važne su zato što je bavljenje tradicijskim obrtom financijski neodrživo. Ivana Ledinski, vlasnica Bačvarije Ledinski, u jednom je razgovoru s novinarima rekla: „*Proizvodnjom bačvi bavimo se već 88 godina, a obrt smo otvorili 1982. godine. Nadamo se da će se poslovanje poboljšati, jer su inox bačve zamijenile drvene pa prodaju moramo proširiti van granica, a za što su potrebni novi strojevi*“¹³.“ Financijske probleme tradicijski bi obrti morali moći riješiti kroz sustav potpora, ali i kroz uključivanje u rad lokalne zajednice. Naime, tradicijski bi obrti morali biti uključeni u sve lokalne kulturno-umjetničke manifestacije.

Anketni upitnik za vlasnike tradicijskog obrta sadržavao je i pitanje o korištenju lokalne/državne potpore tradicijskim obrtima. Ispitanici su mogli odgovoriti s da ako su primili potporu ili s ne ako nisu primili potporu. U grafikonu 1 su prikazani rezultati istraživanja.

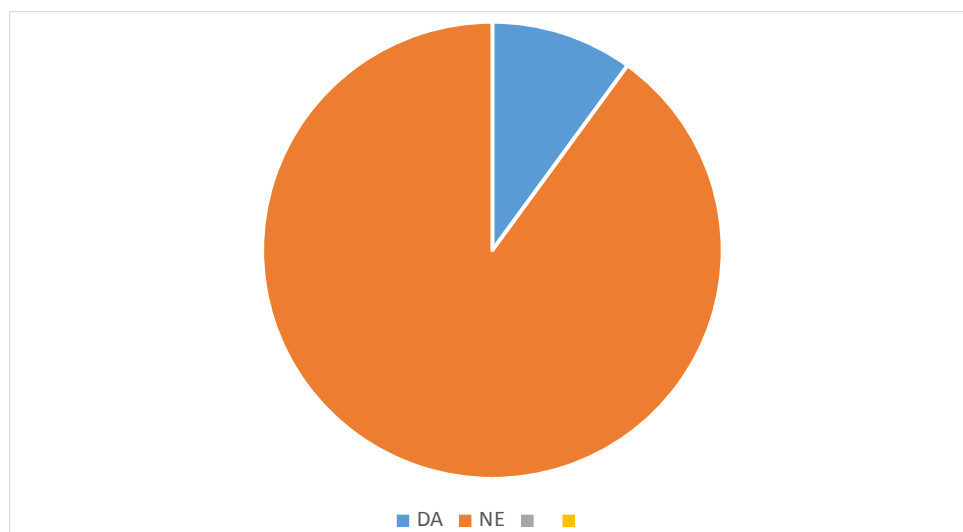
10 Subvencija za tradicijske obrte <https://koprivnica.hr/natjecaji/natjecaji-i-javni-pozivi/javni-poziv-za-podnosenje-prijava-za-dodjelu-nepovratnih-subvencija-iz-programa-mjera-poticanja-razvoja-poduzetnistva-na-podrucju-grada-koprivnice-3/> (20.7.2018.)

11 Natječaj Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju <https://www.lot.hr/tag/tradicijski-obrti/> (25.7.2018.)

12 Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta <https://www.mingo.hr/page/objava-otvorenog-javnog-poziva-za-program-ocuvanje-i-razvoj-tradicijskih-i-umjetnickih-obrta-za-2018> (20.7.2018.)

13 Bačvarija Ledinski <https://epodravina.hr/obrnica-ivana-ledinski-inox-bacve-zamijenile-su-drvene-ali-spas-trazimo-van-granica/> (16.7.2018.)

Grafikon 1. Postotak korištenja subvencije

Izvor: izrada autora

Iz grafikona je vidljivo da vrlo mali postotak obrtnika koristi potpore koje daje lokalna zajednica ili država. Samo 3 ispitanika (10%) odgovorila su da su koristila neku vrstu potpore, dok 27 ispitanika (90%) nije koristilo nikakve potpore.

U razgovoru s Anom Delić, stručnom savjetnicom iz podružnice Agencije za plaćanja u poljoprivredi u Koprivničko-križevačkoj županiji, dobiven je podatak da u Koprivničko-križevačkoj županiji trenutno ne postoji nijedno obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo koje ima registriran tradicijski obrt. Stručna savjetnica smatra da je interes ljudi za dopunske djelatnosti općenito jako malen i nezadovoljavajući s obzirom na mogućnosti koje se nude poljoprivrednicima. Najveći problem vidi u činjenici da svi odustanu u prvom dijelu otvaranja, kada saznaju da se za otvaranje dopunske djelatnosti plaća porez bez obzira na prihod koji je manji od 85.000,00 kn godišnje. Saznanje da ulaze u sustav PDV-a za poljoprivrednike je neprihvatljiv i tu nestaje volja i želja za bavljenje nečim drugim kao dopunskom djelatnošću odnosno kao dodatnih izvor prihoda uz poljoprivrednu proizvodnju. Čak i kada poljoprivrednici otvore neki tradicijski obrt, ubrzo ga i zatvore, jer im je to prevelik teret uz sva ostala davanja koja ulažu u svoje obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo. Međutim, stručna savjetnica misli da bi se situacija trebala i mogla poboljšati. Prema njezinom mišljenju, trebali bi se ukinuti porezi na dopunske djelatnosti te bi poljoprivrednike trebalo više educirati o porezima putem medija te o pokretanju projekata u cilju proširenja

svojeg gospodarstva. Poljoprivrednici¹⁴ imaju iskustvo i tradiciju, ali jednostavno ne znaju kako bi započeli projekt. Nada se da će se u budućnosti situacija promijeniti i da će više poljoprivrednika razmotriti ideju otvaranja tradicionalnog obrta kao dopunske djelatnosti OPG-a.

4.3. Vidljivost u zajednici i sudjelovanje na manifestacijama

4.3.1. Anketiranje provedeno s obrtnicima

U Koprivničko-križevačkoj županiji postoje četiri velike manifestacije na kojima većinom sudjeluju, odnosno trebali bi sudjelovati svi županijski tradicijski obrtnici, a te manifestacije su:

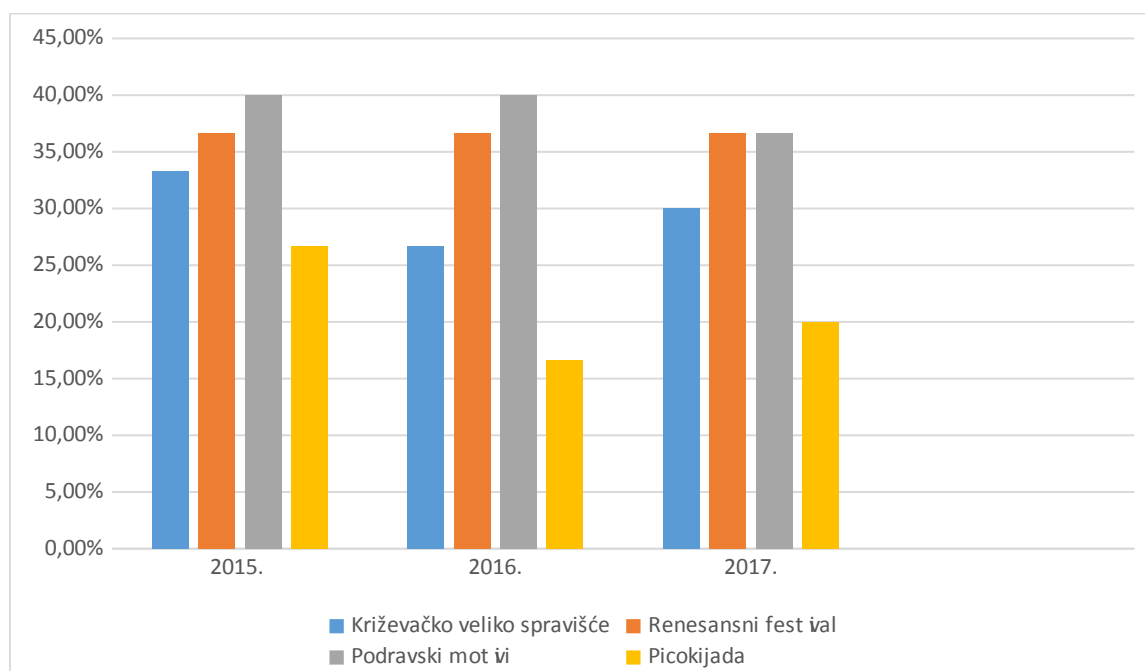
- Križevačko veliko spravišće,
- Renesansni festival u Koprivnici,
- Podravski motivi u Koprivnici,
- Picokijada u Đurđevcu

Te su četiri manifestacije namijenjene prvenstveno lokalnom stanovništvu, iako je zabilježen i dolazak vanjskih gostiju pa su stoga idealne za upoznavanje lokalne zajednice s djelatnošću tradicijskih obrta. Udruga oživljene povijesti „Annodomini“ posebno je zanimljiva zato što sudjeluje na mnogim manifestacijama u Koprivničko-križevačkoj županiji, ali i u okolici. Udruga u partnerstvu s Turističkom zajednicom grada Koprivnice sudjeluje na: Markovom sajmu (Zagreb), Trogirskom sajmu, Šibenskom sajmu, Viteškom turniru u Svetoj Heleni, Orahovici, Pakošanima, Bledu, Ptuj (Slovenija) i na mnogim drugim manifestacijama. Zanimljivo je da ova udruga sudjeluje u organizaciji Renesansnog festivala – najveće županijske turističke manifestacije. Međutim, ova udruga ne okuplja sve tradicijske obrtnike koji djeluju u Koprivničko-križevačkoj županiji pa je jedno od anketnih pitanja za vlasnike tradicijskih obrta bilo i pitanje o sudjelovanju na ovim manifestacijama.

Prva tri pitanja u anketnom upitniku odnosila su se na sudjelovanje na četiri najveće županijske turističke manifestacije u 2015., 2016. i 2017. godini. Ispitanici su imali mogućnost odgovoriti s da ili ne, odnosno zaokružiti da ako su sudjelovali, a ne ako nisu sudjelovali. U grafikonu 2 je u postocima prikazano koliko je obrtnika sudjelovalo na manifestacijama u te tri godine.

14... i ostali stanovnici ruralnog prostora....

Grafikon 2. Sudjelovanje obrtnika na manifestacijama 2015., 2016. i 2017. godine

Izvor: Izrada autora

U 2015. godini 10 ispitanika sudjelovalo je na Križevačkom velikom spravišću (33,33%), 11 ispitanika na Renesansnom festivalu u Koprivnici (36,66%), 12 ispitanika na Podravskim motivima u Koprivnici (40%) i 8 ispitanika na Picokijadi u Đurđevcu (26,66%). S obzirom na činjenicu da se radi o županijskim obrtnicima, mogli bismo utvrditi da ih je razmjerno mali broj sudjelovao na županijskim turističkim manifestacijama budući da ni na jednoj manifestaciji u 2015. godini nije sudjelovalo 50% ispitanika.

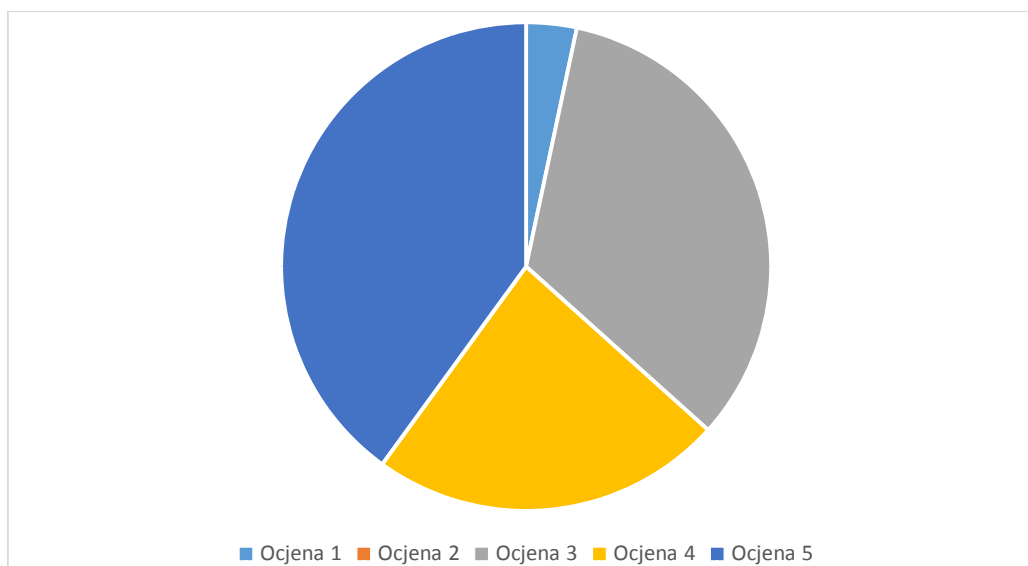
U 2016. godini 8 ispitanika sudjelovalo je na Križevačkom velikom spravišću (26,66%), 11 ispitanika na Renesansnom festivalu u Koprivnici (36,66%), 12 na Podravskim motivima (40%) te 5 na Picokijadi u Đurđevcu (16,66%). S obzirom na dobivene podatke, može se utvrditi da je 2016. godina bila godina stagnacije i pada interesa obrtnika za županijske turističke manifestacije. Naime, Renesansni festival u Koprivnici i Podravski motivi u Koprivnici bilježe isti broj sudjelovanja kao i 2015. godine, a sudjelovanje na Picokijadi u Đurđevcu i Križevačkom velikom spravišću je u opadanju.

U 2017. godini na Križevačkom velikom spravišću sudjelovalo je 9 ispitanika (30%), 11 ispitanika na Renesansnom festivalu u Koprivnici (36,66%), na Podravskim motivima 11 ispitanika (36,66%) i na Picokijadi u Đurđevcu 6 ispitanika (20%). Primjetan je porast sudionika na Križevačkom velikom spravišću, pad sudionika na Podravskim motivima, stagnacija na Renesansnom festivalu i porast na Picokijadi u Đurđevcu.

Promatrajući sve tri godine, može se vidjeti da 2015. godina ima najbolji prosjek posjećenosti među ispitanicima. Činjenica je da županijske manifestacije posjećuju obrtnici iz drugih županija, a naši obrtnici sudjeluju na manifestacijama izvan županije pa je moguće da je kod nekih manifestacija došlo do vremenskog preklapanja koje je onemogućilo sudjelovanje na svim manifestacijama. Obrtnici su u razgovoru posebno istaknuli problem bliskosti ili preklapanja termina određenih većih manifestacija (npr. Špancirfest u Varaždinu i Renesansni festival u Koprivnici, Picokijada u Đurđevcu i Podravski motivi) za koji zasad ne postoji rješenje.

U četvrtom pitanju htjelo se saznati smatraju li obrtnici važnim sudjelovati na županijskim manifestacijama. Mogli su odgovoriti ocjenom od 1 do 5, gdje 1 predstavlja da uopće ne smatraju važnim, a 5 da smatraju vrlo važnim. Rezultati su prikazani u grafikonu.

Grafikon 3. Važnost sudjelovanja na županijskim manifestacijama

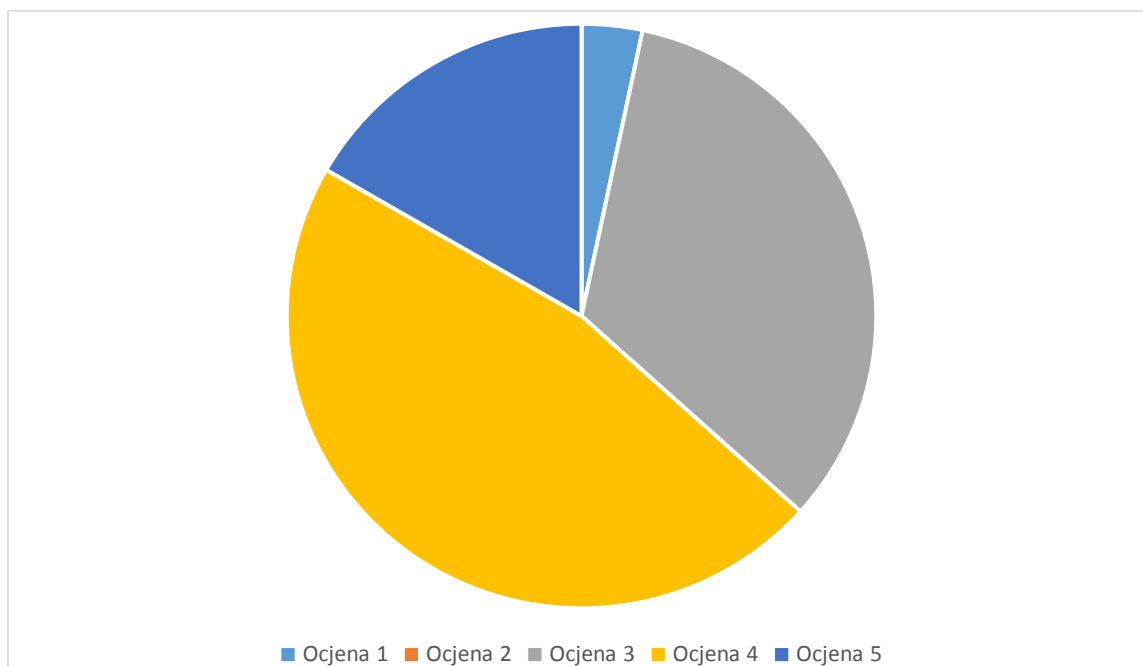

Izvor: izrada autora

Kao što je iz grafikona 3 vidljivo, vrlo nizak postotak (3,33%) ispitanika ocijenilo bi nevažnim sudjelovanje na županijskim manifestacijama. Nakon toga, osrednju važnost, odnosno ocjenu tri, dalo bi 33,33% ispitanika. Ukupno, više od 60% ispitanika smatra da je vrlo važno sudjelovati na županijskim manifestacijama te daje ocjenu 4 i 5.

Nakon toga, ispitanici su pitani u kojoj mjeri sudjelovanje na županijskim manifestacijama zadovoljava njihova očekivanja. Kao i u prethodnom pitanju, mogli su odgovoriti ocjenama od 1 do 5, gdje 1 znači da ih sudjelovanje uopće ne zadovoljava, a 5 znači da ih sudjelovanje zadovoljava u potpunosti. U grafikonu su prikazani rezultati u postotcima. Iz grafikona 4 je vidljivo da je vrlo mali postotak (3,33%) obrtnika nezadovoljan sudjelovanjem, a više od 50% je vrlo zadovoljno te je odgovorilo ocjenom 4 i 5.

Grafikon 4. Zadovoljstvo sudjelovanjem na županijskim manifestacijama

Izvor: izrada autora

Posljednje pitanje na koji su obrtnici trebali odgovoriti odnosilo se na probleme s kojima se susreću prilikom obavljanja rada, a najistaknutiji su:

- Županija bi trebala organizirati više manifestacija na kojima bi se obrtnici promovirali,

- Mnogo problema u 23 godine bavljenja obrtom i previše nameta,
- Nemogućnost naplate,
- Mlade ljude ne zanima obrtništvo,
- Mala potražnja za proizvodima, premalo tržište,
- Potreba za jačom promidžbom koju bi provodile gradska i županijska turistička zajednica,
- Više poticaja,
- Previše birokracije.

4.3.2. Anketiranje provedeno na uzorku građana

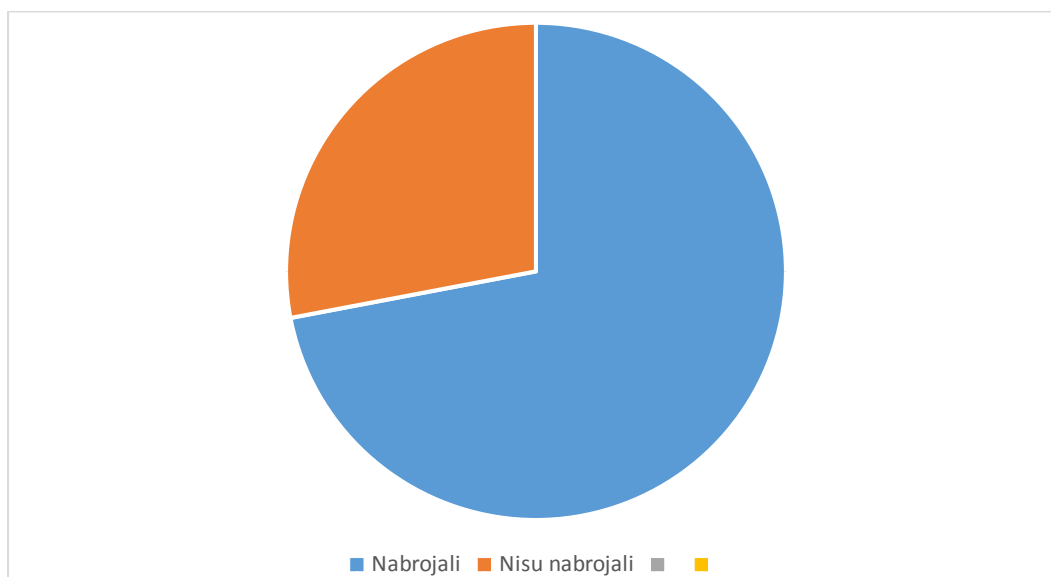
Za održivost poslovanja obrtnika nužan je probitak na ciljano tržište, a s obzirom na mjesto djelovanja, obrtnicima je jedan od ciljeva lokalno tržište. Tradicijski obrtnici s kojima je obavljen razgovor ističu da bi im poslovanje olakšao probitak na lokalno tržište. Osim toga, tradicijski su obrtnici čuvari lokalnog identiteta pa je nužno osigurati njihovu vidljivost u zajednici.

Na uzorku od pedeset građana u dobi od 18 do 65 godina (pretpostavka je da ti građani češće sudjeluju u kupovini i imaju vlastite prihode) proveden je anketni upitnik kojim se je ispitala vidljivost tradicijskih obrtnika u zajednici. Istraživanje je obavljeno telefonskom i terenskom anketom. Ravnomjerno su zastupljeni stanovnici Koprivnice, Križevaca i Đurđevca i nekih okolnih mjesta (Reka, Starigrad, Drnje, Virje...) koja se nalaze u Koprivničko-križevačkoj županiji.

Prvim pitanjem nastojalo se istražiti mogu li ispitanici nabrojati neke tradicijske obrte u Koprivničko-križevačkoj županiji. Na grafikonu je prikazan postotak ispitanika koji su mogli navesti najmanje jedan tradicijski obrt i postotak stanovnika koji nisu naveli nijedan obrt.

Iz grafikona 5 je vidljivo da je 36 ispitanika (72%) navelo najmanje jedan tradicijski obrt, a 14 ispitanika (28%) nije navelo nijedan tradicijski obrt. Vrlo visoki postotak građana zna identificirati barem jedan tradicijski obrt, što upućuje na dobru vidljivost tradicijskih obrta kroz medije i navedene manifestacije.

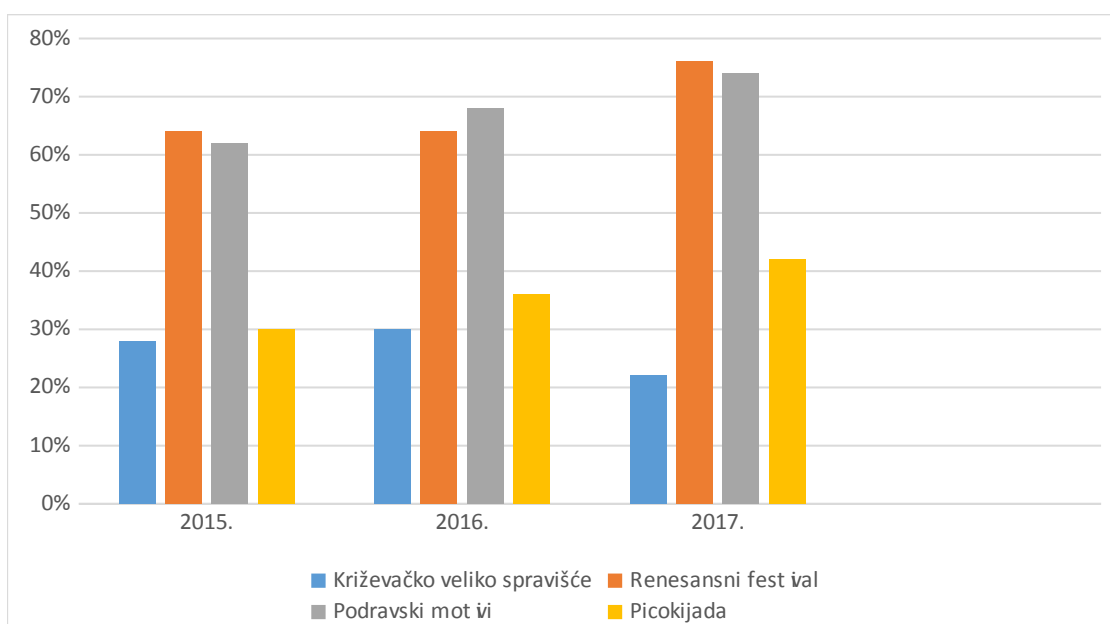
Grafikon 5. Postotak ispitanika koji zna navesti najmanje jedan tradicijski obrt

Izvor: izrada autora

Iduća tri pitanja u anketnom istraživanju odnosila su se na sudjelovanje na četiri najveće županijske turističke manifestacije u 2015., 2016. i 2017. godini. Ispitanici su imali mogućnost odgovoriti s da ili ne, odnosno zaokružiti da ako su sudjelovali, a ne ako nisu sudjelovali. U grafikonu je prikazano, u postotcima, koliko je stanovnika Koprivničko-križevačke županije sudjelovalo na manifestacijama u te tri godine.

Grafikon 6. Sudjelovanja građana na manifestacijama 2015., 2016. i 2017. godine

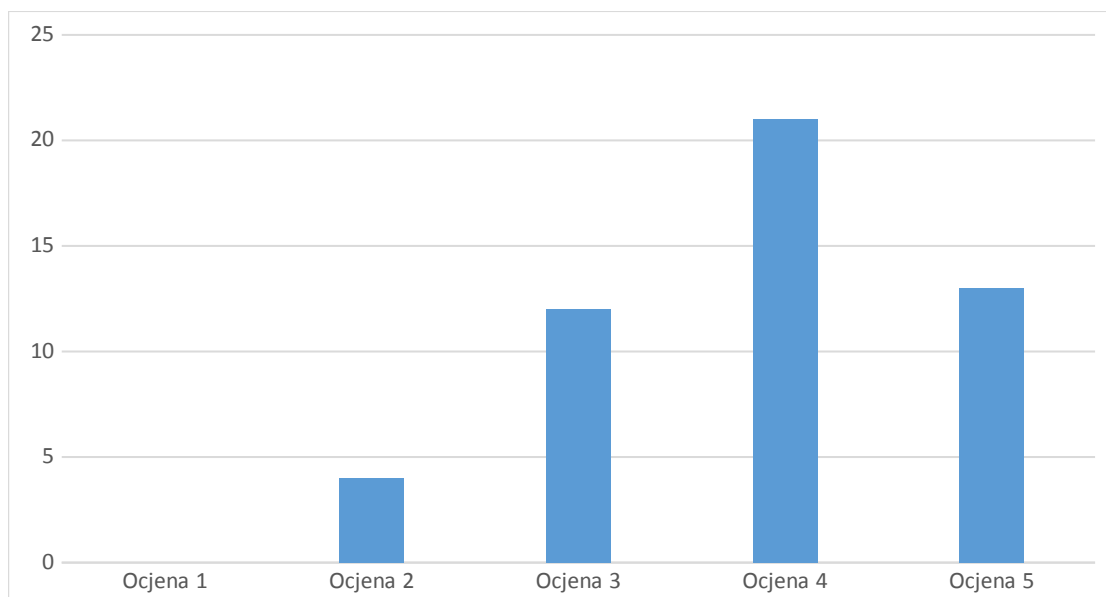

Izvor: Izrada autora

Što se Križevačkog velikog spravišća tiče, podaci pokazuju da je najviše ispitanika ovu manifestaciju posjetilo 2016. godine (30% ispitanih), a u 2017. godini bilježi značajan pad posjećenosti. Renesansni festival iz godine u godinu bilježi sve veću posjećenost, baš kao i Podravski motivi i Picokijada.

Idućim pitanjem htjelo se saznati u kojoj su mjeri tradicijski obrti vidljivi u zajednici. Ispitanici su mogli odgovoriti ocjenama od 1 do 5, gdje je ocjena 1 predstavljala najmanju vidljivost, a 5 najveću vidljivost.

Grafikon 7. Ocjene vidljivosti u zajednici

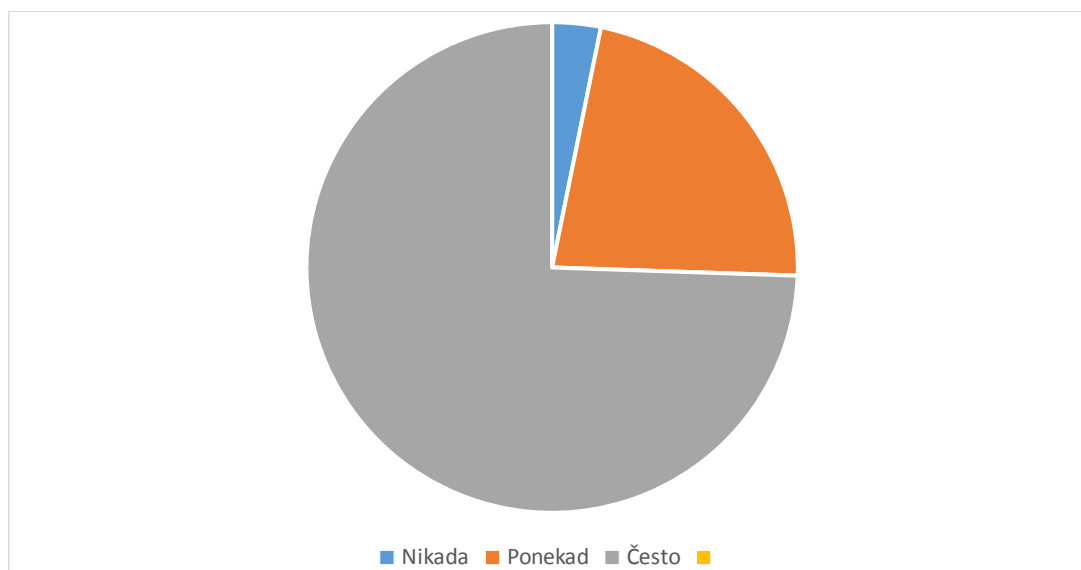
Izvor: izrada autora

Ocjenom 0 vidljivost u zajednici nije ocijenio nijedan ispitanik, što je odličan rezultat jer pokazuje da su tradicijski obrti vidljivi u zajednici. Ocjenom 2 vidljivost su ocijenila 4

ispitanika, ocjenom 3 vidljivost je ocijenilo 12 ispitanika. Čak 21 ispitanik ocijenio je vidljivost u zajednici ocjenom 4, a 13 ispitanika ocijenilo je ocjenom 5. Iz zbrajanja i dijeljenja izlazi aritmetička sredina 3,86 što znači da je vidljivost tradicijskih obrta u zajednici ocijenjena vrlo dobrom ocjenom.

Sedmim pitanjem htjelo se saznati kupuju li građani proizvode tradicijskih obrtnika. Građani su mogli odgovoriti s: nikada, ponekad, često. Na grafikonu 8 su prikazani njihovi odgovori.

Grafikon 8. Građani koji kupuju proizvode tradicijskih obrtnika

Izvor: izrada autora

Od pedeset ispitanih građana, tradicijske proizvode nikada ne kupuju 3 građana(6%), ponekad ih kupuje 21 građanin (42%) i često ih kupuje 26 građana (52%). Može se zaključiti da veliki broj građana kupuje proizvode tradicijskih obrtnika.

Posljednjim, sedmim pitanjem za građane, ispitivani su savjeti građana za poboljšanje vidljivosti obrtnika u zajednici. Većina građana nije imala nikakve savjete, ali navedeni su i neki zanimljivi savjeti:

- Tradicijski obrtnici ne ulažu dovoljno u reklamiranje,
- Građani ne znaju gdje mogu kupiti proizvode lokalnih obrtnika, treba ih bolje informirati,
- Proizvodi su često preskupi, a građani su nesigurni u njihovu kvalitetu,
- Nevidljivi su na društvenim mrežama.

5. ZAKLJUČAK

Tradicijski obrti predstavljaju čuvaru kulturne baštine svakoga naroda i svrstavaju se u turističke atrakcije kulture života i rada, što znači da imaju veliku važnost za poticanje turizma u lokalnoj zajednici. Kako bi se potaknuo turizam na lokacijama koje nemaju prirodne resurse ili društvene atrakcije koje bi privukle mnoštvo posjetitelja, idealno bi bilo koristiti zanimljivosti koje pružaju tradicijski obrti. Međutim, sve je manje zainteresiranih građana Koprivničko-križevačke županije koji bi se htjeli baviti tradicijskim obrtima.

Ispitivanje provedeno na uzorku od trideset vlasnika obrta u Koprivničko-križevačkoj županiji pokazalo je da županijski obrtnici nailaze na brojne probleme u svome radu, kao što su premalo tržište, preveliki nameti, previše papirologije i slično, ali i da su nedovoljno informirani oko potpora koje daje lokalna zajednica ili država. Naime, samo 10% obrtnika odvažilo se koristiti neku vrstu potpore što je vrlo nizak postotak s obzirom na to da postoje brojne potpore za tradicijske obrtnike. Isto tako, iz razgovora sa zaposlenicom Agencije za plaćanja u poljoprivredi u Koprivničko-križevačkoj županiji dobiven je podatak da se vlasnici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava vrlo često boje otvaranja tradicijskog obrta zbog administrativnih prepreka te da zbog toga veliki dio obrta izumire.

Međutim, vlasnici obrta smatraju da je važno sudjelovati na lokalnim turističkim manifestacijama, a mnogi su u razgovoru spomenuli da im je to najvažnije mjesto promocije. Isto tako, iskazuju visoku razinu sudjelovanja na županijskim turističkim manifestacijama. Iz toga se može zaključiti da bi se lokalne obrtnike trebalo što je moguće više uključivati u turistički sektor i promovirati ih kao dio turističke ponude Koprivničko-križevačke županije. Lokalni obrtnici vrlo često nemaju dovoljno znanja ni sredstava da bi se adekvatno promovirali i samostalno privukli zainteresiranu klijentelu.

Anketiranje provedeno na uzorku od pedeset stanovnika Koprivničko-križevačke županije pokazalo je da veći postotak ispitanih zna identificirati tradicijske obrtnike i da posjećenost lokalnih turističkih manifestacija iz godine u godinu raste. Iako su neke od manifestacija slabije posjećene, najveća turistička manifestacija u Koprivničko-križevačkoj županiji, renesansni festival, bilježi veliko povećanje u broju posjetitelja. Turističke su manifestacije važan segment u promociji i marketingu tradicijskih obrtnika, posebice onih koji ne posjeduju trgovinu.

Građani smatraju da je vidljivost tradicijskih obrtnika u zajednici vrlo dobra, čemu svakako pridonose i lokalne turističke manifestacije. Također, veliki broj građana često

kupuje proizvode tradicijskih obrtnika, čak više od polovice ukupnog broja ispitanika. Jedan od najvećih tradicijskih obrtnika prema mišljenju građana je slabija promocija, odnosno reklamiranje i neaktivnost na društvenim mrežama koje danas predstavljaju važan dio marketinga svakoga proizvoda. Iz ispitivanja provedenog na uzorku građana, može se zaključiti da je za dobru informiranost građana o tradicijskim proizvodima zaslužna i relativno visoka posjećenost lokalnih turističkih manifestacija. Nadalje, slijedi da je građanima važno poznavati lokalne obrtnike, što znači da im je važno očuvati kulturu svojega mjesta.

Visoka razina informiranosti građana Koprivničko-križevačke županije pridonosi očuvanju tradicionalnih djelatnosti (jer lokalno stanovništvo ponajviše kupuje proizvode te podupire rad obrtnika) koje su važan izvor turističke ponude te je stoga nužno očuvati zainteresiranost građana kroz dodatne edukacije o proizvodima koje mogu kupiti od lokalnih obrtnika.

Iz istraživanja je moguće zaključiti da građani pokazuju visoku razinu zainteresiranosti za kupovanje proizvoda tradicijskih obrtnika i da smatraju važnim očuvati identitet načina života Koprivničko-križevačke županije kroz očuvanje tradicijskih obrta. Međutim, pokazuje se trend nezainteresiranosti obrtnika za napredovanje (što se vidi iz relativno niske stope korištenja potpora) te bi ih stoga trebalo dodatno motivirati da se uključe u stvaranje županijske turističke ponude.

Tradicijski obrti čine dobar dio turističke ponude Koprivničko-križevačke županije zato što su županijski obrtnici prepoznati među lokalnim stanovništvom, ali i šire. Boljim uključivanjem obrtnika, organizacijom manifestacija za obrtnike i organizacijom različitih posjeta obrtnicima (primjerice, izleti s temama: „Tradicionalna izrada medenjaka“, „Bačvarstvo kao zanat koji je očuvao podravska vina“ i sl.) mogla bi se obogatiti županijska turistička ponuda te približiti tradicijske obrte svima.

6. LITERATURA

Knjige, časopisi, brošure

1. Feletar, D. (1979.), *Koprivnički čizmarski ceh*, u: *Podravski zbornik*, Muzej grada Koprivnice, Zrinski, Čakovec
2. Horjan, G. (2010.), *Nematerijalna baština kao pokretač regionalnog razvoja CRAFTATTRACT - tradicijski obrti - nove atrakcije za kulturni turizam*, Informatica Museologica, Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb
3. Jalšić Ernečić, D. (2007.), *Zbirka cehalija Akvizicije dr. Leandera Brozovića 1945.-1962. u Muzeju grada Koprivnice*, Muzej grada Koprivnice, Koprivnica
4. Kušen, E. (2002.), *Turistička atrakcijska osnova*, Znanstvena edicija Instituta za turizam, Zagreb
5. Mesarić, M. (2006.), *Medičari i svjećari u Koprivnici*, Muzej grada Koprivnice, Koprivnica
6. Somek, P. (2011.), *Tradicijsko graditeljstvo u Podravini: pregled s karakterističnim primjerima*, Meridijani, Samobor
7. Vidošević, N. (izdavač), (2011.) *Vrijedne ruke...*, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Zagreb
8. Vitez, Z. (2001.), *Narodni običaji*, u: *Hrvatska tradicijska kultura na razmeđu svjetova i epoha*, Zagreb
9. Zmaić, K, Sudarić, T., Mikolčević, M. (2011.), *Dinamika, raznolikost i sinergija tradicijskih proizvoda u ruralnim područjima*, Tranzicija, Ekonomski institut Tuzla, JCEA Zagreb, DAEB, IEP Beograd, feamBukurest

Internet stranice

10. Pravilnik o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_76_1436.html (10.7.2018.)
11. Županijska razvojna strategija Koprivničko-križevačke županije <https://kckzz.hr/wp-content/uploads/2016/09/Osnovna-analiza-1.pdf> (10.7.2018.)
12. Pravilnik o tradicijskim, odnosno umjetničkim obrtima <http://www.propisi.hr/print.php?id=7340> (12.7.2018.)
13. Medičarna Špičko <http://medicarna-spicko.hr/o-nama/> (12.7.2018.)

14. Natječaj Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju <https://www.lot.hr/tag/tradicijski-obrti/> (25.7.2018.)
15. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta <https://www.mingo.hr/page/objava-otvorenog-javnog-poziva-za-program-ocuvanje-i-razvoj-tradicijskih-i-umjetnickih-obrta-za-2018> (20.7.2018.)
16. Subvencija za tradicijske obrte <https://koprivnica.hr/natjecaji/natjecaji-i-javni-pozivi/javni-poziv-za-podnosenje-prijava-za-dodjelu-nepovratnih-subvencija-iz-programa-mjera-poticanja-razvoja-poduzetnistva-na-podrucju-grada-koprivnice-3/> (20.7.2018.)
17. MobyDick <https://epodravina.hr/koprivnicanac-darko-frankol-dobio-najvise-priznanje-hrvatske-obrtnicke-komore-svecanoj-akademiji-odrzanoj-zagrebu/> (14.7.2018.)
18. Bačvarija Ledinski <https://epodravina.hr/obrtica-ivana-ledinski-inox-bacve-zamijenile-su-drvene-ali-spas-trazimo-van-granica/> (16.7.2018.)
19. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.- 2020. http://www.mps.hr/ipard/UserDocsImages/Postpristupno%20razdoblje%20%20EAFRD/BRO%C5%A0URA%2003_2015/MPS_program%20ruralnog%20razvoja%20RH_200x275_v6%20-%20LQ.pdf (28.8.2018.)
20. Općina Koprivnički Ivanec <https://koprivnicki-ivanec.hr/> (15.7.2018.)
21. Ivanečki vez <https://koprivnicki-ivanec.hr/wp-content/uploads/migrate/2010/07/zastita-velika.jpg> (1.9.2018.)
22. Vodenice <http://narodni.net/vodenice-vodeni-mlinovi/> (1.9.2018.)
23. Bačvarija Ledinski <http://www.obrtnici-koprivnica.hr/gal.asp?str=19> (28.8.2018.)
24. Domaća radinost BAKA I MAMA <http://bakaimama.turkovic.eu/o-nama.html> (29.8.2018.)
25. Radionica Ateljea Fluksi <http://www.muzejvirovitica.hr/vijesti/160/> (3.9.2018.)
26. Kotlar d.o.o. <http://www.kotlar.hr/o-nama/> (3.9.2018.)
27. Hrvatski leksikon <https://www.hrleksikon.info/definicija/obrt.html> (14.11.2018.)

PRILOZI

PRILOG 1

Anketni upitnik za tradicijske obrtnike – sudjelovanje na manifestacijama

Poštovani, ovaj je anketni upitnik u potpunosti anoniman i koristit će se u svrhu istraživanja za završni rad o tradicijskim obrtima u Koprivničko-križevačkoj županiji. Hvala Vam na suradnji.

1. Jeste li 2015. godine sudjelovali na:

- Križevačko veliko spravišće DA/NE
- Renesansni festival u Koprivnici DA/NE
- Podravski motivi u Koprivnici DA/NE
- Picokijada DA/NE

2. Jeste li 2016. godine sudjelovali na:

- Križevačko veliko spravišće DA/NE
- Renesansni festival u Koprivnici DA/NE
- Podravski motivi u Koprivnici DA/NE
- Picokijada DA/NE

3. Jeste li 2017. godine sudjelovali na:

- Križevačko veliko spravišće DA/NE
- Renesansni festival u Koprivnici DA/NE
- Podravski motivi u Koprivnici DA/NE
- Picokijada DA/NE

Smatrate li važnim sudjelovati na županijskim manifestacijama; Vaš odgovor od 1 do 5:

1 2 3 4 5

U kojoj mjeri sudjelovanje na županijskim manifestacijama, ukupno, zadovoljava Vaša očekivanja: 1 2 3 4 5

Jeste li koristili lokalne/državne potpore tradicijskim obrtima? DA/NE

Što smatrate najvećim problemom u bavljenju svojim poslom?

PRILOG 2

Anketni upitnik za građane – vidljivost tradicijskih obrtnika u zajednici

Poštovani, ovaj je anketni upitnik u potpunosti anonimn i koristit će se u svrhu istraživanja za završni rad o tradicijskim obrtima u Koprivničko-križevačkoj županiji. Hvala Vam na suradnji.

1. Možete li nabrojati neke tradicijske obrte u Koprivničko-križevačkoj županiji?

2. Jeste li 2015. godine sudjelovali na:
 - Križevačko veliko spravišće DA/NE
 - Renesansni festival u Koprivnici DA/NE
 - Podravski motivi u Koprivnici DA/NE
 - Picokijada DA/NE
3. Jeste li 2016. godine sudjelovali na:
 - Križevačko veliko spravišće DA/NE
 - Renesansni festival u Koprivnici DA/NE
 - Podravski motivi u Koprivnici DA/NE
 - Picokijada DA/NE
4. Jeste li 2017. godine sudjelovali na:
 - Križevačko veliko spravišće DA/NE
 - Renesansni festival u Koprivnici DA/NE
 - Podravski motivi u Koprivnici DA/NE
 - Picokijada DA/NE

5. U kojoj su mjeri, prema Vama, tradicijski obrti vidljivi u zajednici:
1 2 3 4 5
6. Kupujete li proizvode tradicijskih obrta:
nikada, ponekad, često
7. Koji je Vaš savjet za poboljšanje vidljivosti tradicijskih obrtnika u zajednici?

PRILOG 3

Popis zanimanja tradicijskih obrta i vještina¹⁵

oznaka	Zanimanja tradicijskih obrta	uz djelatnost (oznaka)
1.	– češljari	2.3., 2.6.
2.	– četkari	2.3., 2.6.
3.	– čizmari	2.3., 2.6..
4.	– čohači	2.3., 2.6.
5.	– drvodjelci	2.1., 2.3.
6.	– graditelji glazbala	2.3., 2.6.
7.	– grebari, češljači i predioci vune	2.6.
8.	– gumbari	2.3., 2.6.
9.	– kapari	2.3., 2.6.
10.	– karikari	2.3., 2.6.

¹⁵ Preuzeto iz Pravilnika o dopunskim djelatnostima na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima:
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_06_76_1436.html

11.	– kipari	2.3., 2.6.
12.	– kirijaši	3.4., 3.5.
13.	– kolari	2.1.
14.	– kopljari	2.3.
15.	– košaraši	2.2.,
16.	– kotlari	2.3.
17.	– kovači (potkivači)	3.5.
18.	– kožari	2.3., 2.6.
19.	– krojači	2.3., 2.6.
20.	– krznari	2.3., 2.6.
21.	– kundačari	2.3.
22.	– lulari	2.3.
23.	– mošnjari, torbari	2.3., 2.6.
24.	– nožari	2.3., 2.6.
25.	– ostrugari	2.3., 2.6.
26.	– platnari	2.3., 2.6.

27.	– pojasari	2.3., 2.6.
28.	– postolari	2.3., 2.6.
29.	– poplunari	2.3., 2.6.
30.	– remenari	2.3., 2.6.
31.	– sapunari	2.4.
32.	– sedlari	2.3., 2.6.
33.	– stolari	2.1.
34.	– strelari	2.1., 2.2.
35.	– stupari	2.1., 2.2.
36.	– suknostriže	2.3., 2.6.
37.	– štavioci	2.3., 2.6.
38.	– tapetari	2.1.
39.	– tesari	2.1.
40.	– tkalci	2.3., 2.6.
41.	– travari	2.4.
42.	– uzdari	2.3., 2.6.

43.	– užari	2.3., 2.6.
44.	– vlasuljari	2.3., 2.6.
45.	– voštari	2.3., 2.4.

oznaka	Tradicijske vještine	uz djelatnost (oznaka)
46.	• ručno pletenje, vezenje, kukičanje, proizvodnja proizvoda od čipke	2.3.
47.	• izrada proizvoda od filcane vune	2.3.
48.	• izrada svijeća i proizvoda od pčelinjeg voska	2.4.
49.	• rezbarstvo i proizvodnja intarzija	2.3.
50.	• slamarstvo	2.2., 2.3.
51.	• unikatno šivanje i krojenje za određene svrhe	2.6.
52.	• proizvodnja proizvoda od umjetnog cvijeća	2.7.
53.	• proizvodnja dekorativnih i ukrasnih predmeta	2.3., 2.6.
54.	• proizvodnja proizvoda od drva, pluta, slame i pletarskih materijala	2.2., 2.3.
55.	• ručno izrađene igračke i lutke	2.2., 2.3., 2.6., 2.7.
56.	• proizvodnja ostalih unikatnih proizvoda	2.1. 2.2., 2.3., 2.6.,

		2.7.
57.	• izrada tradicionalnih poljoprivrednih alata i oruđa	2.1.
58.	• treniranje radnih životinja	3.5.

SAŽETAK

Tradicijski su obrti jedna od turističkih atrakcija koja čuva identitet lokalne zajednice, a samim time i privlači veliki broj posjetitelja. Njihova je glavna uloga očuvanje kulturne baštine, a pritom daju autentičnost destinaciji i kreiraju prepoznatljivu sliku destinacije. Njihova je važnost značajna i u ruralnom razvoju zato što doprinose ekonomskom jačanju manjih mjesta pa bi bilo izvrsno kada bi vlasnici obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava registrirali tradicijske obrte kao dopunsku djelatnost.

U ovome su radu provedena istraživanja kojima je u cilju bilo ispitati položaj tradicijskih obrtnika u Koprivničko-križevačkoj županiji i razmotriti zadovoljstvo županijskih obrtnika, ali i ispitati koliko su građani upoznati s tradicijskim obrtnicima i sudjeluju li na županijskim turističkim manifestacijama. Također, prikazane su i osnovne smjernice za uključivanje tradicijskih obrta u županijsku turističku ponudu.

Ključne riječi: tradicijski obrti, turizam, ruralni razvoj

Popis grafikona

Grafikon 1: Postotak korištenja subvencije.....	18
Grafikon 2: Sudjelovanje obrtnika na manifestacijama 2015., 2016. i 2017. godine	20
Grafikon 3: Važnost sudjelovanja na županijskim manifestacijama.....	21
Grafikon 4: Zadovoljstvo sudjelovanjem na županijskim manifestacijama	22
Grafikon 5: Postotak stanovnika koji zna navesti najmanje jedan tradicijski obrt	23
Grafikon 6: Sudjelovanja građana na manifestacijama 2015., 2016. i 2017. godine.....	24
Grafikon 7: Ocjene vidljivosti u zajednici	25
Grafikon 8: Građani koji kupuju proizvode obrtnika.....	26

Popis slika

Slika 1: Ivanečki vez	6
Slika 2: Vodenice	9
Slika 3: Licitari.....	16
Slika 4: Bačvarija Ledinski	16
Slika 5: Domaća radinost BAKA I MAMA.....	18
Slika 6: Radionica lončarije, Atelje Fluksi.....	19